

„I Z I S”
Małgorzata BIENIA
21-500 Biała Podlaska
ul. Sidorska 39-43 m.27

**SPRAWOZDANIE
Z ARCHEOLOGICZNYCH BADAŃ POWIERZCHNIOWYCH
ORAZ SONDAŻOWYCH**

**WYPRZEDZAJĄCYCH BUDOWĘ
DROGI WOJEWÓDZKIEJ NR 809 STANOWIĄCEJ DOJAZD
DO WĘZŁA DROGOWEGO „JAKUBOWICE”
(w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19).**

**PRZEPROWADZONYCH
W DNIACH 26-29 KWIETNIA 2013 ROKU**

Badania powierzchniowe i sondażowe
oraz ich opracowanie naukowe
wykonano na zlecenie i ze środków
finansowych:

**Zarząd Dróg Wojewódzkich
w Lublinie
20-207 Lublin
ul. Turystyczna 7a**

autor opracowania:

Małgorzata i Mieczysław Bienia

- Biała Podlaska 2013 r. -

SPIS TREŚCI.

1. Wprowadzenie	3
2. Położenie	5
3. Archeologiczne badania powierzchniowe przeprowadzone w 2013 r.	7
4. Badania sondażowe w 2013 roku	12
5. Podsumowanie. Wnioski badawcze i konserwatorskie	19
6. Inwentarz zabytków	25
7. Karty obiektów ruchomych	29
8. Mapy, rysunki, tablice	46
9. Fotografie (z badań powierzchniowych, sondaży, zabytków)	
10. Karty KESA nowych, odkrytych stanowisk.	
11. Wersja cyfrowa	

SPRAWOZDANIE

Z ARCHEOLOGICZNYCH BADAŃ POWIERZCHNIOWYCH I SONDAŻOWYCH WYPRZEDZAJĄCYCH BUDOWĘ DROGI WOJEWÓDZKIEJ NR 809 STANOWIĄCEJ DOJAZD DO WĘZŁA DROGOWEGO „JAKUBOWICE” W CIĄGU DRÓG EKSPRESOWYCH S12, S17 I S19..

1. WPROWADZENIE.

Archeologiczne prace powierzchniowe i sondażowe miały charakter naukowo-poznawczy.

W związku z planowaną w najbliższym czasie budową drogi wojewódzkiej nr 809 stanowiącej dojazd do węzła drogowego „Jakubowice” w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19, zaistniała potrzeba przeprowadzenia gruntownych studiów dotyczących wpływu budowanej drogi na znajdujące się na trasie jej przebiegu stanowiska archeologiczne. Problem ten dostrzegł Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie, przyszły inwestor prac budowlanych, gdzie podjęto decyzję o przeprowadzeniu rozpoznania trasy planowanej drogi, w celu zlokalizowania ewentualnych stanowisk archeologicznych.

Pierwszym elementem realizacji tej decyzji były szczegółowe badania powierzchniowe. Objęto nimi dwa odcinki planowanej drogi:

1/ odcinek od granicy miasta Lublina do węzła „Jakubowice” klasy GP o długości. 1,2 km w pasie o szerokości do 100 metrów (po 50 m od osi drogi).

2/ odcinek od węzła „Jakubowice” do istniejącej drogi wojewódzkiej nr 809 klasy Z o długości. 1,9 km w pasie o szerokości do 100 metrów (po 50 m od osi drogi).

W przypadku natrafienia na stanowiska, które wychodziły poza pas drogowy rozszerzaliśmy zasięg naszych badań powierzchniowych, dokładnie lokalizując ich zasięg i powierzchnię.

Badania powierzchniowe planowano przeprowadzić jeszcze w miesiącu marcu. Niestety nie pozwoliły na to warunki atmosferyczne (utrzymujący się prawie do połowy kwietnia śnieg). Prace rozpoznawcze przeprowadzono więc dopiero w dniu 26 kwietnia 2013 roku, zgodnie z Decyzją Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 23.04.2013 r. (IA.5161.2.10.2013). Grupą badawczą kierował mgr Mieczysław Bienia. W pracach uczestniczyli archeolodzy: Beata Polit, Piotr Mączyński, historyk Przemysław Sawicki oraz Małgorzata Bienia. W wyniku badań powierzchniowych zweryfikowano wszystkie 5 stanowisk pochodzących z kwerendy archiwalnej oraz odkryto 9 nowych stanowisk archeologicznych. Wszystkie one wystąpiły na odcinku drugim, klasy Z od węzła „Jakubowice” do istniejącej drogi wojewódzkiej nr 809.

Uzupełnieniem badań powierzchniowych były wykopy sondażowe założone na części nowoodkrytych stanowisk archeologicznych (głównie tych na których w trakcie badań powierzchniowych wystąpił skąpy materiał ruchomy). Na części stanowisk archiwalnych oraz nowoodkrytych zakładanie sondaży było niepotrzebne ze względu na znaczną ilość materiału ruchomego na powierzchni, ślady przemieszczanej przez orkę warstwy kulturowej, rozorane stropy obiektów itp., które jednoznacznie wskazywały na obecność stanowiska pod warstwą humusu.

Powierzchniowe badania archeologiczne i sondażowe przeprowadzono ze środków finansowych Zamawiającego - **Zarządu Dróg Wojewódzkich w Lublinie, 20 – 207 Lublin, ul. Turystyczna 7a.**

Wykonawcą prac archeologicznych (badania powierzchniowe, badania sondażowe i opracowanie naukowe) była firma „IZIS” Małgorzata Bienia, 21-500 Biała Podlaska, ul. Sidorska 39-43/27 reprezentowana przez archeologów: Beatę Polit, Piotra Mączyńskiego i kierownika Mieczysława Bienia. W zespole badawczym uczestniczyli dodatkowo historyk Przemysław Sawicki, a także Małgorzata Bienia oraz pracownicy Arek Daniluk, Paweł Daniluk, Paweł Foryt, Daniel Głowacki oraz Mateusz Jakoniuk. Badania powierzchniowe oraz sondażowe przeprowadzono zgodnie z Pozwoleniem Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie oraz obowiązującymi w archeologii metodami. Prace archeologiczne przeprowadzono w okresie 26 -29 kwietnia 2013 roku w tym:

- badania powierzchniowe: 26.04. 2013 r.
- badania sondażowe: 27-29.04.2013 r.

2. POŁOŻENIE.

Badaniami rozpoznawczymi objęliśmy dwa odcinki planowanej drogi wojewódzkiej nr 809: pierwszy klasy GP - od granicy miasta Lublina do węzła „Jakubowice” o długości 1,2 km, oraz drugi odcinek, klasy Z od węzła „Jakubowice” do istniejącej drogi wojewódzkiej nr 809, o długości 1,9 km. Interesująco pod względem badawczym wyglądał odcinek drugi biegnący wzdłuż malowniczej doliny rzeki Ciemięgi. Pierwszy biegł lessową wysoczyzną i tutaj nie spodziewaliśmy się większych rewelacji, co zresztą całkowicie potwierdziło rozpoznanie powierzchniowe.

Administracyjnie teren na którym planowana jest inwestycja drogowa położony jest w centralnej części województwa lubelskiego, należy do powiatu lubelskiego oraz dwóch gmin: Jastków (miejscowości: Snopków) i Niemce (miejscowość Jakubowice Konińskie). Obszar na którym prowadzone były prace rozpoznawcze znajduje się w dolinie rzeki Ciemięgi.

Geograficznie teren ten leży w obrębie mezoregionu Płaskowyż Nałęczowski¹ (343.12 wg. J. Kondrackiego), stanowiącego północno-zachodnią część Wyżyny Lubelskiej (343.1 wg. J.Kondrackiego). W budowie geologicznej Płaskowyżu Nałęczowskiego można wyróżnić podłoże skalne zbudowane ze skał paleozoicznych, mezozoicznych i paleogeńskich, które przykrywają utwory powierzchniowe, czwartorzędowe. Te ostatnie tworzą utwory polodowcowe (glacigeniczne) oraz lessy². Utwory glacigeniczne reprezentowane są przez gliny zwałowe, piaski, fluwioglacjalne, ily i mułki limniglacjalne akumulowane podczas zlodowacenia Odry. Zalega na nich pokrywa lessowa tworząca się podczas ostatniego zlodowacenia. W wielu miejscach utwory glacigeniczne uległy zniszczeniu odsłaniając starsze podłoże zbudowane ze skał górnokredowych i paleoceńskich. W tego typu strefach lessy zalegają bezpośrednio na podłożu skalnym³. Pokrywa lessowa Płaskowyżu

¹ J.Kondracki Geografia Fizyczna Polski, Warszawa 1988, s. 349

² R.Kołodzyńska Gawrysiak, Sprawozdanie z badań geomorfologicznych przeprowadzonych w obrębie stanowiska archeologicznego Panieńszczyzna stan.1 zlokalizowanego na trasie planowanej obwodnicy Lublina. Lublin 2008, s.2 i nn.

³ Tamże s.3.

Nałęczowskiego nie jest ciągła, występuje tam szereg płatów lessowych, rozdzielonych pozbawionymi lessu dolinami rzecznyymi⁴. Miąższość lessów w skali całego regionu jak i w obrębie poszczególnych płatów jest zróżnicowana. Maksymalne wartości osiąga w zachodniej części oraz na krawędzi tego regionu (do 30 m). W kierunku wschodnim miąższość lessów maleje. Miąższość lessu na profilu Płuszwice ma zaledwie 13,5 m (Karta Otworu Wiertniczego K-8 Płuszwice)⁵.

Doliny rzeczne wypełniają piaszczyste i piaszczysto – mułkowe utwory fluwioperyglacjalne (plejstoceńskie) oraz holocieńskie torfy, gytie i mady. Dna dolin budują namuły organiczne.

Doliny płynącej przez badany obszar rzeki Ciemięgi jest niezwykle malownicza i stosunkowo wąska (około 70 - 170 metrów), płynie ona głębokim korytem (różnica wzniesień dochodzi do 30 metrów).

Płaskowyż Nałęczowski pod względem ukształtowania powierzchni wyraźnie wyodrębnia się spośród sąsiadujących z nim terenów. W dużym stopniu decyduje o tym obecność pokrywy lessowej. Z jej występowaniem wiąże się obecność bogatego inwentarza form rzeźby lessowej do którego należą: doliny erozyjno-denudacyjne, rozcięcia erozyjne typu wąwozów, niecki denudacyjne, wymoki, formy suffozyjne⁶. Wschodnia część Płaskowyżu Nałęczowskiego, na której prowadzone były archeologiczne badania rozpoznawcze jest mniej urozmaicona niż zachodnia część. Wierzchowina lessowa jest tutaj lekko falista, mniej porozcinana wąwozami, występuje mniejsza gęstość sieci dolinnych. Obszar kształtują tutaj doliny Czechówki Ciemięgi i ich dopływy.

⁴ H.Maruszczak. Charakterystyczne formy rzeźby obszarów lessowych Wyżyny Lubelskiej (w:) Czasopismo Geograficzne, t.29, z.3

⁵ profil został wykonany na potrzeby Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski przez Instytut Geologii PAN w Warszawie.

⁶ R.Kołodyńska-Gawrysiak, 2008, s.4

3. ARCHEOLOGICZNE BADANIA POWIERZCHNIOWE PRZEPROWADZONE W 2013 ROKU.

Badania powierzchniowe metodą AZP oraz sondaże na wybranych stanowiskach przeprowadził w dniach 26 - 29 kwietnia 2013 roku zespół pod kierunkiem mgr Mieczysława Bienia, reprezentującego firmę „IZIS” Małgorzata Bienia z siedzibą w Białej Podlaskiej.

Prace archeologiczne przeprowadzono zgodnie z Decyzją Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie (IA.5161.2.10.2013 z dnia 23.04.2013r.).

Przed przystąpieniem do badań powierzchniowych przeprowadzona została szczegółowa kwerenda w Archiwach: Lubelskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie, Muzeum na Zamku w Lublinie, Instytucie Archeologii UMCS w Lublinie. W jej wyniku pozyskaliśmy informacje o 5 stanowiskach archeologicznych wchodzących na obszar przebiegu inwestycji. Były to:

1/ **Snopków stan.16** (AZP 76-81/**121**):

- obozowisko nieokreślone chronologicznie (4 zabytki krzemienne),
- osada wczesnośredniowieczna (12 fr. ceramiki),
- osada nieokreślona chronologicznie (5 fr. ceramiki)

Zlokalizowane zostało podczas badań powierzchniowych AZP w 1982 roku przeprowadzonych przez mgr Sławomira Jastrzębskiego (KA UMCS w Lublinie). Niedostępne w trakcie badań weryfikacyjnych w 2007 roku (mgr Dariusz Włodarczyk). Wtedy stanowisko było już ogrodzone i niedostępne do penetracji.

2/ **Snopków stan.17** (AZP 76-81/**122**)

- ślad osadnictwa nieokreślony chronologicznie (1 krzemień),
- osada wczesnośredniowieczna (13 fr. ceramiki),

Zlokalizowane zostało podczas badań powierzchniowych AZP w 1982 roku przeprowadzonych przez mgr Sławomira Jastrzębskiego (KA UMCS w Lublinie). W trakcie badań weryfikacyjnych w 2007 roku (mgr Dariusz Włodarczyk) odkryto:

- osadę (?) z okresu neolitu – wczesnej epoki brązu (4 fr. ceramiki),
- ślady osadnictwa z XVI w.(2 fr. ceramiki),
- osadę z XVII wieku (7 fr. ceramiki).

3/ Jakubowice Konińskie stan.6 (AZP 76-81/39):

- ślad osadnictwa z neolitu - wczesnej epoki brązu (1 wiertnik na krzemieniu świeciechowskim),

Zlokalizowane zostało podczas badań powierzchniowych AZP w 1982 roku przeprowadzonych przez mgr Sławomira Jastrzębskiego (KA UMCS w Lublinie). W trakcie badań weryfikacyjnych w 2007 roku (mgr Dariusz Włodarczyk) odkryto:

- ślad osadnictwa z okresu neolitu – wczesnej epoki brązu (2 fr. ceramiki),
- osadę z XVII wieku (6 fr. ceramiki).

4/ Jakubowice Konińskie stan.7 (AZP 76-81/40):

- osada (?) wczesnośredniowieczna (4 fr. ceramiki).

Zlokalizowane zostało podczas badań powierzchniowych AZP w 1982 roku przeprowadzonych przez mgr Sławomira Jastrzębskiego (KA UMCS w Lublinie). Niedostępne w trakcie badań weryfikacyjnych w 2007 roku (mgr Dariusz Włodarczyk) stanowisko było zarośnięte.

5/ Jakubowice Konińskie stan.8 (AZP 76-81/41):

- ślad osadnictwa z neolitu - wczesnej epoki brązu (1 odłupek krzemienisty),
- osada wczesnośredniowieczna (46 fragmentów ceramiki)

Zlokalizowane zostało podczas badań powierzchniowych AZP w 1982 roku przeprowadzonych przez mgr Sławomira Jastrzębskiego (KA UMCS w Lublinie). W trakcie badań weryfikacyjnych w 2007 roku (mgr Dariusz Włodarczyk) odkryto:

- ślady osadnictwa z XVII wieku (3 fr. ceramiki).

W wyniku badań powierzchniowych AZP przeprowadzonych 26 kwietnia br. zlokalizowano wszystkie archiwalne stanowiska.

Badania powierzchniowe przeprowadzono ze znacznym opóźnieniem, które spowodowały ciągnące się prawie do połowy kwietnia zimowe warunki atmosferyczne. Gęsta pokrywa śnieżna, a następnie grząskie podłoże umożliwiło nam wejście w teren dopiero w końcówce kwietnia. Na ciężkim, jeżeli chodzi o gleby Płaskowyżu Nałęczowskim nie był to jeszcze okres wzmożonej wegetacji roślin. Dostępność do penetracji była doskonała, wyplukane po zimie, jeszcze nie wszędzie zaorane podłoże sprzyjało obserwacji. Na całej długości obydwu odcinków planowanej drogi mieliśmy idealne warunki prospekcyj.

W trakcie prowadzonych badań powierzchniowych AZP szczegółowo został rozpoznany pas ziemi o szerokości 100 metrów biegnący wzdłuż przebiegu planowanej drogi (miejscami, w rejonach występowania węzłów i skrzyżowań szerokość pasa wzrastała do 600 metrów). Także na obszarze występowania na powierzchni materiału ruchomego, lokalizowano cały zasięg odkrytego stanowiska. Długość pasa wyniosła około 3,1 kilometrów (na obydwu odcinkach). Planowana trasa przebiegu drogi wojewódzkiej nr 809 stanowiącej dojazd do węzła drogowego „Jakubowice” w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19 przecina jeden obszar AZP o numerze 76-81. Badania powierzchniowe w ramach AZP były na nich prowadzone w 1982 roku przez Sławomira Jastrzębskiego z ówczesnej Katedry Archeologii UMCS w Lublinie. Prace te były weryfikowane w 2007 roku przez mgr Dariusz Włodarczyk z Instytutu Archeologii UMCS..

W trakcie tegorocznych badań powierzchniowo – sondażowych zweryfikowano wszystkie stanowiska archiwalne i odkryto 9 nowych.

Tab. 1.

Droga wojewódzka nr 809 na odcinkach stanowiących dojazd do węzła „Jakubowice” w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19 – wykaz stanowisk archeologicznych zlokalizowanych podczas rozpoznawczych badań powierzchniowych.

l.p.	Miejscowość i numer stan. w miejscowości	nr AZP i numer stan. na obszarze	funkcja	chronologia
1	Snopków stan. 16 (fot. 1-3)	76-81/121	obozowisko (?) i osada osada osada (?) osada	nieokreślone wczesne średniowiecze XII w. XVI-XVII w.
2	Snopków stan. 17 (fot. 4-7)	76-81/122	śląd osadnictwa ślady osadnictwa osada ślady osadnictwa osada osada osada osada (?) osada osada	nieokreślony KPL Neolit/EB EK-EB k. łżycka wczesne średniowiecze XI-XII w. XIV-XV w. XVI w. XVII w.

3.	Snopków stan. 24 (fot. 8)	76-81/149	ślady osadnictwa ślady osadnictwa osada (?) osada osada (?)	KPL pradzieje XIII w. XVI w. XVII–XVIII w.
4	Snopków stan. 25 (fot. 9-11)	76-81/150	ślady osadnictwa ślady osadnictwa osada osada osada	neolit - WEB EK-WEŻ XI-XII w. XIII-XIV w. XVI w.
5	Snopków stan. 26 (fot. 13-14)	76-81/151	ślady osadnictwa ślady osadnictwa ślad osadnictwa osada osada osada	EK-WEŻ pradzieje k. łużycka XI-XII w. XIII-XIV w. XVII-XVIII w.
6	Snopków stan. 27 (fot. 15-16)	76-81/152	ślad osadnictwa osada (?)	XIV w. XVI-XVII w.
7	Snopków stan. 28 (fot. 17-20)	76-81/153	ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa osada osada (?) osada	mezolit k. łużycka k. przeworska ? XII-XIII w. XIV w. XVI-XVII w.
8	Snopków stan. 29 (fot. 21-23)	76-81/154	cmentarzysko (?) osada (?) osada	KPL XIV w. XVI-XVII w.
9	Snopków stan. 30 (fot. 24-25, 32-35)	76-81/155	ślady osadnictwa ślady osadnictwa	KPL XVII w.
10	Snopków stan. 31 (fot. 26)	76-81/156	ślady osadnictwa osada (?) osada	k. trzciniecka XII-XIII w. XVI-XVII w.
11	Snopków stan. 32 (fot. 27)	76-81/157	ślad osadnictwa ślady osadnictwa	EK-EB XI-XII w.
12	Jakubowice Konińskie st. 6 (fot. 28)	76-81/39	osada (?) ślady osadnictwa osada (?) osada	Neolit-WEB k. łużycka XII w. XVII w.

13	Jakubowice Konińskie st. 7 (fot. 29)	76-81/40	ślady osadnictwa osada (?)	k. trzciniecka wczesne średniowiecze
14	Jakubowice Konińskie st. 8 (Fot. 30-31)	76-81/41	ślady osadnictwa śląd osadnictwa osada osada osada osada osada	EK-EB neolit/WEB wczesne średniowiecze X w. XII w. XVI-XVII w. XVII w.

Wykaz skrótów:

EK – epoka kamienia,

KPL – kultura pucharów lejkowatych,

KAK – kultura amfor kulistych,

WEB – wczesna epoka brązu,

EB – epoka brązu,

WEŻ – epoka żelaza

Nie wszystkie z wymienionych wyżej stanowisk archeologicznych zostaną przecięte przez inwestycję, tylko 11 z nich bezpośrednio było zagrożonych zniszczeniem. Trzy stanowiska: Snopków stan. 32 oraz Jakubowice Konińskie stan. 6 i 7 znajdowały się w bezpośrednim sąsiedztwie inwestycji, jednak na nią nie wchodząc.

Stanowiska na których powierzchni wystąpiła znaczna ilość materiału zabytkowego, czy też zaobserwowaliśmy ślady rozoranych stropów obiektów lub warstwy kulturowej zostały bezpośrednio zakwalifikowane do ratowniczych badań wykopaliskowych wyprzedzających inwestycję drogową (Snopków stan. 17, 24, 25, 26, 28 oraz Jakubowice Konińskie stan. 8). Na pięciu stanowiskach, na powierzchni których wystąpiła nieznaczna ilość materiału ruchomego postanowiliśmy założyć wykopy sondażowe, w celu potwierdzenia występowania obiektów nieruchomych, bądź też warstwy kulturowej, pod humusem.

4. BADANIA SONDAŻOWE.

Ze względu na późny okres wejścia w teren, spowodowany przeciągającą się aurą zimową do prac sondażowych przystąpiliśmy już bezpośrednio po badaniach powierzchniowych. Do sondaży wytypowano pięć stanowisk położonych w obrębie wsi Snopków (stanowiska: 16, 27, 29, 30 i 31). Wykopy sondażowe przeprowadziliśmy w okresie 27-29 kwietnia 2013 roku. Wcześniej po zakończonych badaniach powierzchniowych pozyskaliśmy informacje na temat właścicieli działek, na których planowaliśmy założyć dołki sondażowe. Od wszystkich uzyskaliśmy ustne zgody na prowadzenie prac. Jedynie w przypadku stanowiska Snopków stan. 16 (AZP 76-81/121) wykopów sondażowych nie udało nam się dokończyć, ponieważ w trakcie ich prowadzenia właściciel działki Pan Józef Zając wycofał się z danej wcześniej zgody. Wykopy zostały więc zasypane bez ich dokończenia i częściowo zadokumentowane. Jednakże pozyskane z nich informacje (ściągnięto humus dochodząc do poziomu warstwy kulturowej) pozwoliły na podjęcie decyzji o zakwalifikowaniu stanowiska do ratowniczych, wyprzedzających inwestycję badań wykopaliskowych⁷.

Badania sondażowe przeprowadzono na 5 stanowiskach. Założono na nich 12 wykopów sondażowych o łącznej powierzchni 36 m². We wszystkich wykopach wystąpiła warstwa kulturowa zawierająca materiał ruchomy, odsłonięto również stropy 8 obiektów osadniczych. Wszystkie sondowane stanowiska zostały zakwalifikowane do ratowniczych badań wykopaliskowych.

A.

SNOPKÓW stan.30

gmina: **Jastków**, powiat: **lubelski**, województwo: **lubelskie**

AZP: **76-81/155**

Klasyfikacja kulturowo-chronologiczna z badań powierzchniowych:

1/kultura pucharów lejkowatych – neolit

2/ okres nowożytny - XVIII wiek

Charakter stanowiska: **ślady osadnictwa**

Opis badań sondażowych:

⁷ Stanowisko w chwili obecnej jest ogrodzone i zamykane przez wcześniejszego właściciela.

Stanowisko w dużej części wchodzi w pas zajęcia drogowego. W jego obrębie założone zostały cztery wykopy sondażowe:

Wykop 1 (rys. 1, fot. 36-40)

1/ lokalizacja: wykop założono w zachodniej części stanowiska.

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 1,00 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła warstwa kulturowa (szaro – brunatny less), z której pozyskano 2 fragmenty ceramiki kultury łużyckiej z epoki brązu oraz 3 fr. ceramiki nowożytniej z XVII-XVIII wieku (nr inw. 15). Pod warstwą kulturową wystąpił żółto – szary less calcowy, w który został wkopany obiekt jamowy (obiekt 2 – wystąpił przy wschodniej ścianie wyraźnie w nią wchodząc). Na poziomie stropu miał półowalny zarys i wymiary: 1,10 m SN x 0,54 m EW. Jego wypełnisko tworzył ciemnoszary less ze znaczną domieszką węgli drzewnych. Po wyeksplorowaniu uchwyconej w wykopie części obiektu, na wschodniej ścianie wykopu przybiera on zbliżony do klepsydrowatego kształt (o miąższości 58 cm), a jego wypełnisko tworzą od góry: ciemnoszary less oddzielony od jasnoszaro – beżowego lessu warstwą spalenizny (rys. 1). Z wypełniska obiektu (uchwyconej w wykopie zachodniej części) pozyskano 2 rozcieracze kamienne (Tabl. VI, fot. 109), 3 fragmenty żarna (nr inw. 16), 4 fragmenty talerza z otworkami, 13 fragmentów ceramiki oraz 2 fragmenty polepy (nr inw. 17). Materiał ruchomy można datować na epokę brązu i wiązać z kulturą łużycką (fot. 109-110, Tabl. VII).

Wykop 2 (rys. 2, fot. 41-44)

1/ lokalizacja: wykop założono w południowo - zachodniej części stanowiska, na jego obrzeżach.

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,50 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła cienka warstwa kulturowa (szaro – brunatny less). Z pogranicza humusu oraz warstwy kulturowej pozyskano 1 fragment ceramiki pradziejowej oraz 13 fr. ceramiki nowożytniej z XVI-XVII wieku (nr inw. 18, Tabl. VIII). Pod warstwą kulturową wystąpiła smuga ciemnoszaro – brunatnego lessu, pozbawiona materiału datującego.

Wykop 3 (rys. 2, fot. 45-49)

1/ lokalizacja: wykop założono w centralnej części stanowiska,

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,50 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła warstwa kulturowa (szaro – brunatny less). Z wypełniska warstwy kulturowej pozyskano:

- 1 okruszek krzemienisty,
- 1 fragment ceramiki pradziejowej,
- 4 fragmenty przepalonych kości,
- 1 fragment żelaznego nożyka i 14 fragmentów ceramiki (w tym: 2 fr. wylewów i 3 fr. ucha) z XVI w. (nr inw. 19, Tabl. VIII, fot. 112-113). Pod warstwą kulturową wystąpił żółto – szary less calcowy.

Wykop 4 (rys. 3, fot. 50-54)

1/ lokalizacja: wykop założono we wschodniej części stanowiska, na jego obrzeżach.

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,60 m

3/ opis: z pogranicza humusu i warstwy kulturowej pozyskano:

- 1 fr. ceramiki wczesnośredniowiecznej (nr inw. 20, fot.),
- 5 fr. ceramiki z XVI-XVII w. (w tym: 1 fr. przykrywki, 1 fr. dna).

Z wypełniska warstwy kulturowej (szaro – brunatny less) pozyskano:

14 fragmentów ceramiki nowożytniej z XVI-XVII wieku (nr inw. 21).

Pod warstwą kulturową wystąpiła na całej powierzchni wykopu warstwa ciemnoszaro – brunatnego lessu, uznana za warstwę tworzącą strop dużego obiektu, najprawdopodobniej o charakterze mieszkalnym (obiekt 1), na głębokości 15 cm przechodzi ona w intensywnie czarną warstwę lessu ze znaczną domieszką organiczną. Z pogranicza tych dwóch warstw zebrano znaczną ilość w miarę jednolitego materiału ruchomego:

- 17 fr. ceramiki (w tym 1 fr. flaszki z kryzą),
- 3 fr. polepy,
- 1 łuszczeń wykonany z krzemienia święciechowskiego (nr inw. 22, Tabl. VIII, fot. 114-115).

Całość materiału ruchomego możemy wiązać z kulturą pucharów lejkowatych.

Obiektu nie eksplorowaliśmy dalej, pozostawiając go do ratowniczych badań wykopaliskowych.

Wskazania konserwatorskie:

Stanowisko po założeniu na nim wykopów sondażowych okazało się niezwykle interesujące i bogate w materiał pradziejowy, średniowieczny i nowożytny. W związku z tym

kwalifikuje się do ratowniczych badań wykopaliskowych wyprzedzających inwestycję drogową.

Stopień zagrożenia planowaną budową: **duży.**

B.

SNOPKÓW stan.31

gmina: **Jastków**, powiat: **lubelski**, województwo: **lubelskie**

AZP: **76-81/156**

Klasyfikacja kulturowo-chronologiczna z badań powierzchniowych:

1/ kultura trzciniecka – wczesna epoka brązu,

2/ wczesne średniowiecze – XII-XIII w.,

2/ okres nowożytny – XVI-XVII wiek

Charakter stanowiska: **osada wielokulturowa**

Opis badań sondażowych:

Stanowisko w dużej części wchodzi w pas zajęcia drogowego. W jego obrębie założone zostały trzy wykopy sondażowe:

Wykop 1 (rys. 4, fot. 64-68)

1/ lokalizacja: wykop założono w zachodniej części stanowiska.

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,60 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła warstwa kulturowa (szaro – brunatny less), z której pozyskano:

- 1 fragment ceramiki kultury pucharów lejkowatych,

- 1 fragment ceramiki pradziejowej,

- 4 fr. ceramiki i 1 fr. szkła z XVI-XVII wieku (nr inw. 24, fot. 119). Pod warstwą kulturową wystąpił żółto – szary less calcowy, w który został wkopany obiekt jamowy (obiekt 3 – wystąpił przy wschodniej ścianie wyraźnie w nią wchodząc). Na poziomie stropu miał półowalny zarys i wymiary: 0,35 m SN x 0,11 m EW. Jego wypełnisko tworzył szary less ze znaczną domieszką węgla drzewnych. Po wyeksplorowaniu uchwyconej w wykopie części obiektu, na wschodniej ścianie wykopu przybiera on zbliżony do nieckowatego kształt (o miąższości 30 cm). Z wypełniska obiektu (uchwyconej w wykopie zachodniej części) nie pozyskano ruchomego materiału zabytkowego, co nie pozwoliło na jego precyzyjne datowanie.

Wykop 2 (rys. 5, fot. 69-73)

1/ lokalizacja: wykop założono w centralnej części stanowiska,

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,40 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła cienka warstwa kulturowa (szaro – brunatny less). Z pogranicza humusu oraz warstwy kulturowej pozyskano:

- 4 fr. ceramiki kultury amfor kulistych z neolitu,
- 3 fr. ceramiki nowożytniej z XVI wieku (nr inw. 25, fot. 120).

Pod warstwą kulturową, wystąpił żółto – szary less calcowy, w który został wkopany obiekt słupowy (obiekt 1 – wystąpił w południowo – wschodniej części wykopu). Na poziomie stropu miał okrągły zarys i wymiary: 0,40 m SN x 0,42 m EW. Jego wypełnisko tworzył szary less ze znaczną domieszką węgla drzewnych. Po przecięciu i wyeksplorowaniu północno - wschodniej części , na profilu przybiera on zbliżony do nieckowatego kształt (o miąższości 6 cm). Z wypełniska obiektu nie pozyskano ruchomego materiału zabytkowego, co nie pozwoliło na jego precyzyjne datowanie.

Wykop 3 (rys. 6, fot. 74-78)

1/ lokalizacja: wykop założono we wschodniej części stanowiska,

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,50 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła warstwa kulturowa (szaro – brunatny less). Z wypełniska warstwy kulturowej pozyskano:

- 5 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej z X-XI wieku,
- 1 fragment ceramiki z XVII w. (nr inw. 26).

Pod warstwą kulturową, wystąpił żółto – szary less calcowy, w który został wkopany obiekt słupowy (obiekt 2 – wystąpił w południowo – zachodniej części wykopu). Na poziomie stropu miał okrągły zarys i wymiary: 0,34 m SN x 0,34 m EW. Jego wypełnisko tworzył ciemnoszary less ze znaczną domieszką węgla drzewnych. Po przecięciu i wyeksplorowaniu południowej części , na profilu przybiera on nieckowaty kształt (o miąższości 14 cm). Z wypełniska obiektu pozyskano 1 fragment ceramiki z X-XI wieku (nr inw. 27, fot. 121).

Wskazania konserwatorskie:

Stanowisko po założeniu na nim wykopów sondażowych okazało się niezwykle interesujące i bogate w materiał pradziejowy, średniowieczny i nowożytny. W związku z tym

kwalifikuje się do ratowniczych badań wykopaliskowych wyprzedzających inwestycję drogową.

Stopień zagrożenia planowaną budową: **duży.**

C.

SNOPKÓW stan.29

gmina: **Jastków**, powiat: **lubelski**, województwo: **lubelskie**

AZP: **76-81/154**

Klasyfikacja kulturowo-chronologiczna z badań powierzchniowych:

1/kultura pucharów lejkowatych – neolit

2/ okres nowożytny - XVIII wiek

Charakter stanowiska: **ślady osadnictwa**

Opis badań sondażowych:

Stanowisko w niewielkiej części wchodzi w pas zajęcia drogowego. Na jego powierzchni wystąpiły skupiska kamienia kredowego, wskazujące na istnienie tutaj cmentarzyska kultury pucharów lejkowatych. W jego obrębie założony został jeden wykop sondażowy, który objął swoim zasięgiem jedno ze skupisk kamieni.

Wykop 1 (rys. 7, fot. 56-61)

1/ lokalizacja: wykop założono w południowo - wschodniej części stanowiska.

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,50 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła warstwa kulturowa (szaro – brunatny less), o stosunkowo małej miąższości. Z jej wypełniska pozyskano 1 fr. ceramiki KPL, 2 fr. ceramiki z XIII wieku oraz 1 fr. z XVI w. Pod warstwą kulturową zarysowały się dwa obiekty wyraźnie wchodzące w ściany wykopu. **Obiekt 1** uchwycony został w południowej części wykopu i wyraźnie wchodzi w zachodnią, wschodnią i południową ściany wykopu. Miał on wymiary 0,85 m NS x 1,00 m EW. Jego wypełnisko tworzyła warstwa jasnoszaro – beżowego lessu ze znaczną domieszką kamieni kredowych. Z jego wypełniska nie pozyskano materiału zabytkowego. **Drugi obiekt** zarysował się w drugim północnym narożniku wykopu. Miał nieregularny kształt i wymiary: 1,03 m NS x 1,00 m EW. Jego wypełnisko również tworzyła warstwa jasnoszaro – beżowego lessu, co wskazywałoby na ich jednofazowy charakter.

D.

SNOPKÓW stan.16

gmina: **Jastków**, powiat: **lubelski**, województwo: **lubelskie**

AZP: **76-81/121**

Klasyfikacja kulturowo-chronologiczna z badań powierzchniowych:

1/wczesne średniowiecze – XII w.

2/ okres nowożytny – XVI-XVII wiek

Charakter stanowiska: **osada wielokulturowa**

Opis badań sondażowych:

Stanowisko całkowicie wchodzi w pas zajęcia drogowego, gdyż zajmuje teren przyszłego ronda. W chwili obecnej jest ono ogrodzone i zamknięte. Z właścicielem działki, Panem Zającem ustaliliśmy założenie na jego ogrodzie trzech wykopów sondażowych o wymiarach 1 m x 3 m. W trakcie ich eksploracji właściciel stwierdził, że są one za głębokie i naruszają strukturę jego ziemi. Przerwaliśmy prace, zasypując wykopy. Z obserwacji w nich poczynionych możemy stwierdzić, że pod warstwą humusu ogrodowego, wystąpiła warstwa kulturowa, zawierająca materiał wczesnośredniowieczny i nowożytny. Stanowisko kwalifikuje się do badań wykopaliskowych.

E.

SNOPKÓW stan. 27

gmina: **Jastków**, powiat: **lubelski**, województwo: **lubelskie**

AZP: **76-81/152**

Klasyfikacja kulturowo-chronologiczna z badań powierzchniowych:

1/ późne średniowiecze – XIV w.

2/ okres nowożytny – XVI-XVII wiek

Charakter stanowiska: **ślady osadnictwa**

Opis badań sondażowych:

Stanowisko w niewielkiej części wchodzi w pas zajęcia drogowego. Nieliczne zabytki znalezione na jego powierzchni w trakcie badań powierzchniowych wskazywały, że mamy do czynienia ze stanowiskiem śladowych. W celu jego sprawdzenia założyliśmy w jego centralnej części wykop sondażowy.

Wykop 1 (rys. 9, fot. 81-84)

1/ lokalizacja: wykop założono w północnej części stanowiska.

2/ wymiary: 3 m x 1 m i głębokość 0,70 m

3/ opis: bezpośrednio pod warstwą humusu wystąpiła warstwa kulturowa (szaro – brunatny less). Pod nią zarysował się duży, wyraźnie wchodzące w ściany (zachodnią, północną i południową) wykopu **obiekt 1**, najprawdopodobniej o charakterze mieszkalnym. Miał on wymiary 1,00 m NS x 2,20 m EW. Jego wypełnisko tworzyła warstwa ciemnoszaro – brunatnego lessu ze znaczną domieszką węgla drzewnych. Ze stropu obiektu pozyskano 5 fragmentów ceramiki kultury łużyckiej (nr inw. 30). Obiekt został pozostawiony do badań wykopaliskowych i nie był dalej eksplorowany.

5. PODSUMOWANIE. WNIOSKI BADAWCZE I KONSERWATORSKIE.

Podsumowanie to nie ma charakteru ostatecznego. Traktuje jedynie o bezpośrednich wynikach badań powierzchniowych i sondażowych, jest również opisem przedsięwziętych czynności, najważniejszych odkryć i pierwszych interpretacji.

Prace rozpoznawcze w pełni spełniły swoją rolę. Pozwoliły nam na zapoznanie się ze stanem nasycenia archeologicznym materiałem zabytkowym planowanego do budowy odcinka przyszłej drogi wojewódzkiej 809, stanowiącej dojazd do węzła drogowego „Jakubowice” w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19.

W pełni potwierdziły się wstępne założenia badawcze co do ewentualnego nasączenia substancją zabytkową poszczególnych odcinków drogowych.

Biegnący wysoczyzną odcinek od granicy miasta Lublina do węzła „Jakubowice” (klasy GP) o długości 1,2 km zupełnie pozbawiony był stanowisk archeologicznych. Nie udało się ich znaleźć w trakcie wcześniejszych prac, ani też w trakcie tegorocznego rozpoznania. Zupełnie inną sytuacją obserwowaliśmy w przypadku odcinka drugiego, biegnącego od węzła „Jakubowice” do istniejącej drogi wojewódzkiej nr 809 (klasy Z) wzdłuż malowniczej doliny rzeki Ciemięgi. Na całej jego długości (1,9 km) praktycznie nieprzerwanie obserwowaliśmy występowanie materiału zabytkowego..

W wyniku przeprowadzonych badań powierzchniowych i sondażowych mogliśmy wytypować obszary przewidziane do bezpośrednich, wyprzedzających inwestycję badań wykopaliskowych oraz tereny na których można początkowo ograniczyć się do nadzorów nad zdejmowaniem humusu. Jak na niewielką skalę badań ich wyniki okazały się niezwykle interesujące.

W wyniku przeprowadzonych badań powierzchniowych zweryfikowano obszar o długości 3,1 kilometrów i szerokości od 100 do miejscami 800 metrów. Zweryfikowano wszystkie 5 stanowisk pochodzących z kwerendy oraz odkryto 9 nowych, niezwykle bogatych stanowisk archeologicznych.

W trakcie prac badawczych pozyskano stosunkowo dużą, jak na zakres prowadzonych prac ilość materiału ruchomego. Pełniejsze o nim dane zawierają inwentarze i karty KEZA odkrytych stanowisk.

Tutaj sumarycznie można podać, że ogółem zainwentaryzowano 532 sztuk zabytków ruchomych (387 z badań powierzchniowych i 145 z sondaży) tj.:

- 487 fragmentów ceramiki,
- 19 krzemieni,
- 1 fr. nożyka żelaznego,
- 1 fr. szkła,
- 8 fr. polepy,
- 4 fr. przepalonych kości,
- 1 osełka kamienna,
- 3 rozcieracze kamienne,
- 3 fr. żaren kamiennych,
- 4 fr. talerza sitowatego

Wstępnie można materiał zabytkowy podzielić na kilka okresów chronologicznych:

- materiał krzemienny:

- mezolit	- 2 krzemienie,
- kultura pucharów lejkowatych	- 4 krzemienie,
- epoka kamienia	- 3 krzemienie,
- neolit –wczesna epoka brązu	- 1 krzemień,
- epoka kamienia-wczesna epoka żelaza	- 7 krzemieni,
- epoka brązu	- 2 krzemienie,

- materiał ceramiczny i inny:

- neolit - KPL	- 24 fr. ceramiki, 3 fr. polepy,
- neolit – kultura amfor kulistych	- 4 fr. ceramiki,

- neolit – wczesny brąz	- 1 fr. ceramiki,
- kultura trzciniecka	- 3 fr. ceramiki,
- epoka brązu (k. łużycka)	- 12 fr. ceramiki,
- EB - WEŻ (k. łużycka)	- 28 fr. ceramiki, 3 rozcieracze kamienne, 3 fr. żaren kamiennych, 4 fr. talerza sitowatego,
- okres rzymski- k. przeworska	- 1 fr. ceramiki,
- pradzieje	- 7 fr. ceramiki,
- wczesne średniowiecze	- 150 fr. ceramiki, 2 fr. polepy (w tym:)
- X w.	- 20 fr. ceramiki, 1 fr. polepy,
- X-XI w.	- 6 fr. ceramiki, 1 fr. polepy,
- XI-XII w.	- 75 fr. ceramiki,
- XII w.	- 22 fr. ceramiki,
- XII-XIII w.	- 20 fr. ceramiki,
- XIII w.	- 6 fr. ceramiki,
- późne średniowiecze	- 41 fr. ceramiki, 1 fr. ośelki, 1 nożyk (w tym :)
- XIII-XIV w.	- 26 fr. ceramiki, 1 fr. ośelki kamiennej,
- XIV w.	- 9 fr. ceramiki, 1 fr. nożyka żelaznego,
- XIV-XV w.	- 6 fr. ceramiki,
- okres nowożytny	- 220 fr. ceramiki, 1 fr. szkła (w tym:)
- XVI w.	- 60 fr. ceramiki,
- XVI-XVII w.	- 94 fr. ceramiki,
- XVII w.	- 25 fr. ceramiki,
- XVII-XVIII w.	- 41 fr. ceramiki, 1 fr. szkła.

W trakcie archeologicznych badań powierzchniowych i sondażowych mimo niewielkich przeszkód, zrealizowano większość z postawionych przed ich rozpoczęciem zadań.

Udało się nam dokładnie zapoznać z lokalizacją i wstępną chronologią stanowisk archeologicznych występujących na trasie planowanej budowy drogi wojewódzkiej nr 809 stanowiącej dojazd do węzła drogowego „Jakubowice” w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19. Służyły temu zarówno badania powierzchniowe jak i wykopy sondażowe na

odkrywanych, mało wyrazistych stanowiskach. W drugim etapie prac archeologicznych powinny one zostać przebadane wykopaliskowo.

Nie wszystkie z odkrytych stanowisk archeologicznych zostanie przeciętych przez inwestycję (trzy stanowiska znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie, ale nie wchodzą na teren pasa zajęcia). Jedenaście stanowisk kwalifikuje się do wcześniejszych ratowniczych badań wykopaliskowych (tabl. 2) i są to:

Tab. 2. Budowa drogi wojewódzkiej nr 809 stanowiącej dojazd do węzła drogowego „Jakubowice” w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19 – wykaz stanowisk archeologicznych przeznaczonych do badań wykopaliskowych.

l.p.	Miejscowość/ nr AZP	powierzchnia do badań	funkcja	chronologia
1	Snopków stan.16 AZP 76-81/121	10 arów	osada	XII w., XII-XIII w., XVI-XVII w.
2	Snopków stan.17 AZP 76-81/122	23 ary	osada	KPL, EK-WEŻ, k. łużycka, XI-XII w., XIV-XV w., XVI w., XVII w.
3	Snopków stan. 24 AZP 76-81/149	3 ary	osada	KPL, pradzieje, XIII w., XVI w. XVII-XVIII w.
4	Snopków stan. 25 AZP 76-81/150	9 arów	osada	Neolit- WEB, EK-WEŻ, XI-XII w., XIII-XIV w., XVI w.
5	Snopków stan. 26 AZP 76-81/ 151	29 arów	osada	EK-WEŻ, k. łużycka, pradzieje, XI-XII w., XIII-XIV w., XVII-XVIII w.
6	Snopków stan. 27 AZP 76-81/ 152	8 arów	osada	k. łużycka, XIV w. XVI-XVII w.

7	Snopków stan. 28 AZP 76-81/ 153	8,5 arów	osada	Mezolit, k. łużycka, k. przeworska, XII-XIII w., XIV w., XVI-XVII w.
8	Snopków stan. 29 AZP 76-81/ 154	9 arów	cmentarzysko, osada	KPL, XIII-XIV w., XVI-XVII w.
9	Snopków stan. 30 AZP 76-81/ 155	26 arów	osada	KPL, k. łużycka, pradzieje, XI-XII w., XVI w., XVI-XVII w., XVII-XVIII w.
10	Snopków stan. 31 AZP 76-81/ 156	25 arów	osada	KPL, KAK, k. trzciniecka, pradzieje, X-XI w., XII-XIII w., XVI w., XVI-XVII w.
11	Jakubowice Konińskie stan. 8 AZP 76-81/ 41	39 arów	osada	EK-EB, X w., XII w., XVI-XVII w.

Wykaz skrótów:

EK – epoka kamienia,

KPL – kultura pucharów lejkowatych,

KAK – kultura amfor kulistych,

WEB – wczesna epoka brązu,

EB – epoka brązu,

WEŻ – wczesna epoka żelaza

k. – kultura,

w. - wiek

Łącznie do przebadania wykopaliskowego pozostaje powierzchnia 189,5 arów. W przypadku wszystkich sondowanych stanowisk zaobserwowaliśmy w wykopach występowanie warstwy kulturowej. Odsłoniliśmy również stropy 8 obiektów nieruchomych (2 zniszczone groby, 2 obiekty mieszkalne, 1 jama, 3 dołki posłupowe). Na stanowiskach, gdzie nie zakładaliśmy wykopów sondażowych, na powierzchni wystąpiła rozorywana warstwa, ślady zniszczonych palenisk (przepalone kamienie, polepa). Dodatkowo na całym przebiegu odcinka 2, biegnącego wzdłuż rzeki Ciemięgi powinien nad wykopem budowlanym być prowadzony nadzór archeologiczny.

Zebrany w trakcie badań powierzchniowych materiał zabytkowy w postaci ceramiki, krzemieni, polepy i innych został umyty, opisany i zapakowany zgodnie z obowiązującymi wymogami, a następnie zdeponowany w zbiorach Lubelskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie.

